

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Preddiplomski studij psihologije

Josipa Cvijetović

*Emocionalna inteligencija i kvaliteta prijateljskih odnosa u srednjoj
adolescenciji*

Završni rad

Mentorica: Dr. sc. Marina Jurkin

Komentorica: Doc. dr. sc. Irena Burić

Zadar, 2014

SADRŽAJ

Sažetak	1
Abstract	2
1. Uvod	3
1.1. Emocionalna inteligencija	3
1.2. Teorijska osnova i model emocionalne inteligencije Mayera i Saloveya (1997)	4
1.3. Razvoj emocionalne inteligencije	5
1.4. Spolne razlike u emocionalnoj inteligenciji	7
1.5. Prijateljstvo u adolescenciji	8
1.6. Emocionalna inteligencija i prijateljstvo	9
2. Problemi i hipoteze	11
3. Metoda	12
3.1. Ispitanici	12
3.2. Mjerni instrumenti	12
3.3. Postupak	13
4. Rezultati	14
5. Rasprava	18
6. Zaključci	22
7. Literatura	23

SAŽETAK

Odnos emocionalne inteligencije i kvalitete prijateljskih odnosa u srednjoj adolescenciji

Ljudi visoke emocionalne inteligencije uspijevaju regulirati emocionalna stanja tako da postignu sebi vrijedne ciljeve, bolje percipiraju emocije i razumju njihovo značenje, te ih koriste u mišljenju. Sposobnosti kontrole emocija i otvorenosti prema svojim osjećajima, trebale bi omogućiti pojedincu bolju prilagodbu u različitim situacijama i u interpersonalnim odnosima, a to je osnovica razvoja prijateljstva. U adolescenciji, kognitivni razvoj dostiže najvišu razinu, kao i socijalne strategije kojima se adolescenti koriste u razumjevanju i rješavanju problema u svojim socijalnim odnosima. Važan razvojni zadatak je izgradnja zadovoljavajućih prijateljskih i drugih odnosa u vršnjačkim grupama, što je nužno za zdrav kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj pojedinca.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između emocionalne inteligencije i kvalitete (prisnosti) u prijateljskim odnosima adolescenata, kao i utvrditi postojanje razlike u emocionalnoj inteligenciji s obzirom na spol. Istraživanje je provedeno na 112 ispitanika, učenica(58) i učenika (54) drugih i trećih razreda gimnazije. Prosječna dob ovog prigodnog uzorka bila je 16 godina.

Rezultati su pokazali kako postoji značajna, pozitivna i niska povezanost dimenzije poznavanja prijatelja s emocionalnom kompetencijom. Ako je ispitanik emocionalno kompetentniji (visoko na emocionalnoj inteligenciji), onda bolje poznaje svog prijatelja i spremniji je podijeliti s njime svoje misli i osjećaje (visoko je na dimenziji poznavanja). Nije dobivena značajna povezanost između dimenzije samodostatnosti prijateljstva i dimenzije povjerenja i odanosti s emocionalnom kompetencijom. Također, u istraživanju je pretpostavljeno da će djevojke imati veću emocionalnu inteligenciju od mladića, no ta pretpostavka je odbačena jer rezultati ne pokazuju značajnu razliku u emocionalnoj inteligenciji između djevojaka i mladića.

Ključne riječi: *emocionalna inteligencija, srednja adolescencija, prisnost u prijateljstvu*

ABSTRACT

The relationship between emotional intelligence and the quality of friendship in middle adolescence

Emotionally intelligent people successfully regulate emotional states in order to achieve goals that are important to them, they better perceive emotions and understand their meaning and use emotions in their thinking and judgment. Ability to control emotions and openness to own feelings should enable an individual to adapt more effectively in various situations as well as in interpersonal relationships, and that is the basis for the development of friendship. In adolescence, cognitive development reaches the highest level, as well as social strategies that adolescents use in understanding and solving problems in their social relationships. An important developmental task in adolescence is to build-up satisfactory friendships and other relationships in the peer group, which is essential for healthy cognitive, emotional and social development of the individual.

The aim of this study was to examine the relationship between emotional intelligence and quality (intimacy) of friendship in adolescence, and to determine sex differences in emotional intelligence. The study was conducted on 112 participants, male (54) and (58) female students, second and third grade of high school. The average age of a convenient sample was 16 years old.

The results showed that there is a significant, positive and low correlation between dimension of knowledge in friendship and emotional competence. If the subject is emotionally more competent (high score on emotional intelligence), then he/she better knows his/her friend and he/she is ready to share his/her thoughts and is willing to share with him his/her own thoughts and feelings. There is no significant correlation between dimensions of self-sufficiency of friendship with emotional competence and dimensions of trust and loyalty with emotional competence. Also, it was assumed that girls have higher emotional intelligence than boys, but this assumption was rejected because the results do not show a significant difference in emotional intelligence between boys and girls.

Keywords: *emotional intelligence, mid-adolescence, intimacy in friendship*

1. UVOD

1.1. *Emocionalna inteligencija*

Emocije su stanja koja su obično izazvana događajima koji su važni za čovjeka, a uključuju svjesno mentalno stanje osjećaja usmjereno prema nekom objektu, tjelesne promjene i izraze lica, te spremnost na djelovanje (Oatley i Jenkins, 2003). Suvremena psihologija na emocije ne gleda kao da su inferiorne nad razumom kako su nekada smatrali brojni znanstvenici, već se priklonila gledištu o funkcionalnosti emocija. Danas je prihvaćeno da emocije povećavaju, a ne interferiraju s drugim kognitivnim procesima. One su izvor motivacije, pobuđuju, održavaju i usmjeravaju ljudsko ponašanje (Gršković, 2010). Emocije nisu nešto suprotno razumu, imaju potencijal da vode i upravljaju mišljenjem, te da nadopunjuju nedostatak mišljenja i pomažu premostiti neočekivano i nepoznato (Oatley i Jenkins, 2003). Emocije su strukture koje upravljaju našim životima osobito našim odnosima s drugim ljudima. Osim toga, emocije mogu biti koristan izvor informacija, a pojedinci se mogu razlikovati u uspješnosti procesiranja tih informacija (Malovey i Salovey, 1997). Prepoznavanje vlastitih i tuđih emocija, emocionalna regulacija i korištenje informacija o emocijama u socijalnom ponašanju objašnjava koncept koji se zove emocionalna inteligencija. Za prvi pokušaj konceptualizacije emocionalne inteligencije, odnosno pokušaja da se integriraju spoznaje iz različitih područja psihologije i srodne procese obrade emocionalnih informacija koje su potrebne za minimalnu razinu kompetentnosti odgovorni su Mayer i Salovey (1997, prema Lozovina, Bonacin, Lozovina, 2011). Prema njima, emocionalna inteligencija uključuje sposobnosti brzog zapažanja, procjene i izražavanja emocija, sposobnost uviđanja i generiranja osjećaja koja olakšavaju mišljenje, sposobnosti razumijevanja emocija u svrhu promocije emocija i intelektualnog razvoja (Mayer i Salovey, 1997; prema Takšić, Mohorić, Munjas, 2006.). To je dovelo do novog područja istraživanja, pogotovo u područjima edukacijske psihologije, interpersonalnih odnosa, razvoja karijere, vodstva, industrijske i organizacijske psihologije i mnogim drugim (Gršković, 2010). Ono što je učvrstilo novi pogled na emocije, posebno u laičkim krugovima jest knjiga Davida Golemana pod naslovom „Emocionalna inteligencija“, objavljena 1995. godine, koja na popularan i zanimljiv način govori o teoriji, razvoju, mjerenju i primjeni emocionalne inteligencije, kao i o tome zašto je emocionalna inteligencija važnija od akademske inteligencije kada se radi o općem uspjehu u životu.

1.2. Teorijska osnova i model emocionalne inteligencije Mayera i Saloveya (1997)

Iako su istraživači Mayer i Salovey tek 1990. definirali teorijski okvir emocionalne inteligencije, povijest ovog konstrukta seže do 30-ih i 40-ih godina dvadesetog stoljeća. U 30-im i 40-im godinama prošloga stoljeća, mijenja se fokus sa kognitivnih na ne-kognitivne aspekte inteligencije. S te nove i kompleksnije perspektive, psiholozi i sociolozi su počeli uviđati da ne-kognitivna, afektivna strana pojedinca koja se manifestira u empatičkim interpersonalnim odnosima igra jednako važnu ulogu u razvoju pojedinca kao i kognitivne vještine rješavanja problema, donošenja odluka i pamćenje. Postojanje ne-kognitivnih vještina je prepoznato još 1937. kada su R. L. Thorndike i S. Stein identificirali ne-kognitivne vještine kao socijalnu inteligenciju, definirajući je kao „spособnost razumijevanja i nošenja s ljudima“ (Thorndike i Stein, 1937, prema Dumbrava, 2011). Zatim je Wechsler napisao članak o neintelektualnim elementima ljudske inteligencije i njihove uloge u pojedinčevom kapacitetu da se efikasno nosi sa socijalnom okolinom (Wechsler, 1940, prema Dumbrava, 2011). Kasnije je 80-ih godina Gardner uvidio da su afektivne informacije procesirane drugačije nego kognitivne, te da zahtijevaju specifične vještine. Postavio je teoriju višestrukih inteligencija, odnosno podijelio je inteligenciju na interpersonalnu i intrapersonalnu inteligenciju. Interpersonalna inteligencija je prema tome sposobnost uočavanja različitosti drugih osoba (temperament, raspoloženje, motivacija, namjere) i sposobnost prigodnog reagiranja na te značajke drugih. Intrapersonalna inteligencija uključuje sposobnost stvaranja točnog modela vlastite ličnosti i sposobnost da se taj model upotrijebi za uspješno funkcioniranje u životu, i naravno povezana je s interpersonalnom inteligencijom.

Mayer i Salovey (1997) su definirali emocionalnu inteligenciju kao individualne razlike u sposobnosti percipiranja i izražavanja emocija te razumijevanja i upravljanja informacijama povezanih s emocijama. Njihov model tretira emocionalnu inteligenciju kao skup mentalnih sposobnosti. U svojoj prvoj verziji uključivao je tri sposobnosti, no prema novom revidiranom modelu, struktura emocionalne inteligencije uključuje: 1) percepciju, procjenu i izražavanje emocija; 2) emocionalnu facilitaciju mišljenja; 3) razumijevanje i analizu emocija i uporabu emocionalnih znanja; 4) refleksivnu regulaciju emocija u promociji emocionalnog i intelektualnog razvoja. Četiri navedene sposobnosti poredane su prema složenosti psihičkih procesa koje uključuju od jednostavnijih (zapažanje i izražavanje emocija) do složenih (svjesnost, refleksivnost i regulaciju emocija). Najsloženija sposobnost je regulacija emocija, ublažavanje neugodnih i pojačavanje

ugodnih emocija. Refleksivna regulacija emocija se ostvaruje kroz kontrolu emocija, odnosno selektivno izražavanje emocija ovisno o svrhovitosti i socijalnim normama (socijalizacija emocija). Prema njihovom modelu emocionalna inteligencija predstavlja inteligentni sustav koji procesira emocionalne informacije i koji nalikuje glavnim dijelovima tradicionalnih, dobro utemeljenih inteligentnih sustava. Emocionalna inteligencija uključuje kognitivne i emocionalne sustave (Roberts, Zeidner i Mathews, 2001).

1.3. Razvoj emocionalne inteligencije

Emocionalno inteligentni ljudi uspijevaju regulirati emocionalna stanja tako da popravljaju svoja i tuđa raspoloženja, motiviraju i usmjeravaju druge da postignu sebi vrijedne ciljeve. Oni koriste znanje o svojim i tuđim emocijama u svom ponašanju, te poštuju svoje i osjećaje drugih. Bolje percipiraju emocije, razumiju njihovo značenje i koriste ih u mišljenju. Razvoj emocionalne inteligencije od djetinjstva do adolescencije i odrasle dobi može se usporediti s razvojem emocionalne regulacije, koja je u modelu Mayera i Saloveya (1997) istaknuta kao najsloženija sposobnost. Emocionalna regulacija omogućava osobi da uskladi izražavanje vlastitih emocija sa zahtjevima okoline, da se zaštititi od neugodnih emocija, te da ih obuzda i usmjeri tako da ne ometaju njezino funkcioniranje. Tako emocionalna regulacija predstavlja važnu komponentu uspješne emocionalne prilagodbe pojedinca (Cole, Martin i Dennis, 2004; Morris, Silk, Steinberg, Mayers i Robinson, 2007; prema Macuka, 2012). Adekvatno reguliranje emocija ima važne implikacije za afektivno iskustvo i interpersonalno funkcioniranje.

Važan dio djetetova razvoja uključuje učenje kako upravljati emocijama na prikladne načine (Eisenberg i Morris, 2002; prema Macuka, 2012) što naravno utječe na emocionalno doživljavanje u kasnijim fazama čovjekova razvoja. U djetinjstvu, važan utjecaj na razvoj emocionalne regulacije ima naslijeđena biološka struktura, odnosno temperament koji predstavlja urođenu tendenciju djeteta prema doživljavanju i izražavanju nekih vrsta emocija. Dječje doživljavanje emocija signalizira što je za njih u nekoj interakciji u redu, a što nije u redu, odnosno djetetove emocije su prva sredstva njegove komunikacije s odraslima. Nadalje, čak i sasvim mala djeca mijenjaju svoje ponašanje kao odgovor na pozitivne ili negativne emocionalne izraze druge osobe (roditelja), pa su emocije ključni elementi djetetova doživljavanja drugih. Tijekom prve godine života

postupno dolazi do stvaranja razlika između emocionalnih izraza (radosti, iznenađenja, straha, ljutnje) i usmjeravanja tih izraza prema određenim ljudima. Djeca počinju razlikovati različite emocije kod odraslih osoba (Oatley i Jenkins, 2003). Mayer Caruso i Salovey (2002) su razvoj te sposobnosti objasnili razvojem *emocionalne percepcije* (prva razina u modelu Mayera i Saloveya, 1997). Pojava govora (koji je povezan s mišljenjem) o emocijama omogućuje razvoj zajedničkih značenja u vezi s emocionalnim doživljajima. Sposobnost govorenja o emocionalnim pitanjima može imati značajan učinak na djetetov odnos s roditeljima, jer mala djeca imaju poteškoća u razumijevanju uzroka i smjera emocija. To označava drugu razinu modela Mayera i Saloveya (1997), odnosno razvoj *emocionalne facilitacije mišljenja* koju dijete dostiže tek u školskoj dobi. Razvijanjem govora i komunikacije (s roditeljima) o emocijama započinje i djetetovo *razumijevanje emocija*. No, predškolska djeca imaju poteškoća u razumijevanju miješanih osjećaja ili složenih emocija, kao što su sram i zahvalnost. Bitno je naglasiti da u prvoj godini djetetovog života središnje pitanje postaje privrženost. Emocije, spoznaja i sustavi ponašanja postaju organizirani tako da osiguravaju blizinu roditelja i njegovu emocionalnu dostupnost. Sljedeći stupanj je razvoj pojma o sebi i samoregulacija, dijete počinje razvijati shvaćanje sebe kao nezavisnog bića, dok procesi regulacije od pretežno senzomotoričkih sve više postaju simbolički. Djeca počinju razmišljati o događajima, počinju pronalaziti različite načine njihova tumačenja i počinju mislima umirivati sama sebe. S vremenom, djeca se u regulaciji emocija sve manje oslanjaju na roditelje. No, čak ni krajem djetinjstva, regulacija emocija nije proces koji se u potpunosti odvija na unutrašnjem planu.

Jedan od najvažnijih činitelja koji djeci, adolescentima i odraslima pomaže održati emocionalnu ravnotežu jest prisutnost ljudi koji im u životu pružaju podršku. U adolescenciji, pojedinac više razmišlja o vlastitim emocijama (introspekcija), povećava se svijest o sebi (što drugi misle o njima), puno više nego u djetinjstvu razmišlja o vlastitim mislima (metakognicija). Adolescent je dostigao najvišu razinu modela Mayera i Saloveya (1997), sposoban je regulirati svoje emocije na način da emocije koje narušavaju njegovu ravnotežu adolescent ublažava prisutnošću svojih vršnjaka, istospolnih prijatelja (ne više toliko prisutnošću roditelja). U svojim odnosima s prijateljima adolescenti razvijaju svoje socijalne vještine i emocionalnu kompetenciju. Interpersonalni odnosi u adolescenciji potiču adolescenta da bude otvoren u iskazivanju svojih osjećaja i da razvije osjećaj osobne kompetencije (Lacković- Grgin, 2005).

1.4. Spolne razlike u emocionalnoj inteligenciji

Istraživače koji su se bavili konceptom emocionalne inteligencije zanimalo je između ostaloga i to postoje li značajne spolne razlike u emocionalnoj inteligenciji. Rezultati istraživanja ovog pitanja nisu jednoznačni. Tako su npr. Mayer i suradnici (1997), te istraživači Mendel i Pharam (2003, prema Shahzad i Nasreen, 2012) u svojim istraživanjima dobili da žene postižu veće rezultate na testu emocionalne inteligencije od muškaraca. Istraživači Petrides i Furnham (2000), kao i Shahzad i Nasreen (2012) dobili su kako muškarci postižu veće rezultate na testu emocionalne inteligencije od žena. Goleman (1998, prema Shahzad i Nasreen, 2012) u svom istraživanju nije našao značajnu razliku između muškaraca i žena u rezultatima na testu emocionalne inteligencije.

Moir i Jessel (1984, prema Pešut, 1999) su u svome istraživanju proučavali razliku u emocionalnoj inteligenciji s obzirom na spol, i utvrdili kako žene imaju veću emocionalnu inteligenciju od muškaraca. Utvrđenu razliku u emocionalnoj inteligenciji pripisali su strukturalnim i morfološkim razlikama u mozgu muškaraca i žena. Naime, lijeva strana mozga zadužena je za sposobnost govora i obrade informacija, te nadzire misaone, logičke i dosljedne procese. Desna strana mozga je sjecište vizualnih informacija i zadužena je za odnose u prostorima. Kod muškaraca desna strana mozga upravlja emocionalnim reakcijama, dok se sposobnost izražavanja osjećaja nalazi u lijevoj hemisferi. Tako zbog slabije povezanosti među hemisferama muškarci teže izražavaju svoje emocije riječima. Žena može lakše izraziti svoje emocije riječima zato što se ono što ona osjeća uspješnije prenosi, tj. emocionalne reakcije žena potječu iz obje hemisfere mozga koje su bolje povezane (Moir i Jessel, 1984, prema Pešut, 1999).

Ono što je bitno napomenuti je faktor socijalizacije, odnosno njezin utjecaj na razvoj žena i muškaraca. Socijalizacijom djeca stječu stavove i ponašanja koja se smatraju prikladnima za ženu i muškarca. Naime, društvo i okolina malu djecu s obzirom na spol uče drugačijem ponašanju. Tako se djevojčice od malena uči da se ponašaju brižno i prijateljski, da prepoznaju i analiziraju vlastite i tuđe emocije, te adekvatno odgovore na njih. Dječake se uči da se ponašaju neovisno i asertivno, te da je iskazivanje emocija znak slabosti (Jugović, 2004).

1.5. *Prijateljstvo u adolescenciji*

Sullivanova interpesonalna teorija razvoja (1953, prema Lacković-Grgin, 2005) kaže kako su za razvoj pojedinca ključni interpersonalni odnosi tijekom djetinjstva i adolescencije, te naglašava razliku između odnosa s roditeljima i odnosa s vršnjacima. Odnosi s vršnjacima su jednakopravni pa su to „pravi odnosi“. U adolescenciji interakcija s vršnjacima je značajan dio svakodnevnih interpersonalnih odnosa svih, a ne samo nekih adolescenata i ti odnosi su nužni za zdrav kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj (Parker i Asher, 1987, prema Lacković-Grgin, 2005). Osim toga vršnjački, prijateljski i romantični odnosi u adolescenciji su važan kontekst za formiranje identiteta pojedinca. Također, izgradnja zadovoljavajućih prijateljskih i drugih odnosa u vršnjačkim grupama važan je razvojni zadatak u adolescenciji (Havighurst, 1972, prema Lacković-Grgin, 2005) koji utječe na daljnji razvoj pojedinca i životne zadatke u odrasloj dobi. Prema modelu kojeg su predložili Bukowski i Hoza (1989, prema Lacković-Grgin, 2005), prihvaćenost i prijateljstvo su dvije osnovne dimenzije vršnjačkih odnosa jer imaju različito porijeklo i na različite načine utječu na socijalizaciju adolescenata. Prema tome, prijateljstvo je interpersonalan (dijadni) odnos koji je produktivan za obje osobe u odnosu, a karakteriziraju ga zajedničke pozitivne nagrade (Lacković-Grgin, 2005). Iako postoji mnogo definicija prijateljstva, ono u čemu se sve slažu i ono što sve naglašavaju jest da svi drugi odnosi (obiteljski, bračni) mogu biti produktivni i destruktivni, ali prijateljstvo je samo produktivno. Ako postane destruktivno, ono se prekida. Prijateljstvo zadovoljava jednu od temeljnih ljudskih potreba, potrebu za pripadanjem. U različitim istraživanjima (u kojima su korišteni upitnici otvorenog tipa) ispitivana je percepcija kvalitete prijateljstva, kao i vrijednost prijateljstva. Za adolescente su najvažnije kvalitete prijatelja: odanost, povjerenje, toplina, iskrenost, inteligencija, smisao za humor i nezavisnost. Značajke prijateljstva u adolescenciji su različite od onih u djetinjstvu. Pa je tako za adolescente prijateljstvo intiman i podržavajući odnos, oni značajno više od djece vrednuju lojalnost i odanost. Iako se u svim dobnim razinama navode interpersonalne kvalitete, s porastom dobi one se sve više vrednuju, dok se manja važnost pridaje fizičkim kvalitetama, tj. izgledu i odijevanju (Tedesco i Gaier, 1988., prema Vasta i sur, 1998). Adolescentska prijateljstva omogućuju uzajamno i zajedničko razumijevanje, jednakost i privilegije, kooperativnu konstrukciju realnosti. Prijateljstva adolescentima omogućuju ekspresiju, testiranje i vrednovanje alternativnih pogleda s nekim tko dijeli slična životna iskustva (Hunter, 1985; prema Valčić, 2000). U adolescenciji prijateljstva su prisnija, praćena

snažnijim osjećajima, te mnogo iskrenija, otvorenija nego drugi odnosi (Cogner, 1986; prema Valčić, 2000).

Razvoj prijateljskog odnosa je postupan i odvija se u nekoliko faza. O njima govori model DeVita (1989, prema Lacković-Grgin, 2005) koji se sastoji od pet faza. Prisno prijateljstvo je treći stadij DeVittovog modela, kojeg on opisuje kao stadij u kojem se osobe toliko dobro poznaju da mogu točno predvidjeti ponašanje svog prijatelja te razumjeti i razmjenjivati neverbalne signale koje ih usmjeravaju u interakciji i komunikaciji. Osobe pokazuju jedna drugoj svoje svidanje i ljubav, a dubina samootkrivanja je na najvišem stupnju jer je prisutno potpuno međusobno povjerenje i razumijevanje (DeVitto, 1989; prema Valčić, 2000). Sharabany (1994) je definirala prisno prijateljstvo kao sklop različitih, ali skladno povezanih kvantitativno mjerljivih elemenata koji čini osam dimenzija: *iskrenost i spontanost, osjetljivost i poznavanje* (stupanj empatije i razumijevanja koji nije neophodno postignut razgovorom, takva prisnost može biti određena osjetljivošću prema i poznavanjem druge osobe čak i kada nije došlo do samootkrivanja druge osobe), *privrženost* (dimenzija uključuje osjećaje bliskosti, svidanja, povezanosti i važnosti koji se vezuju uz prijatelja te nedostajanje prijatelja u njegovoj odsutnosti), *isključivost, davanje i dijeljenje, nametanje, zajedničke aktivnosti, povjerenje i odanost* (stupanj do kojega na prijatelja možeš računati da će čuvati tajnu, dati podršku i neće izdati).

1.6. Emocionalna inteligencija i prijateljstvo

Brojna istraživanja emocionalne inteligencije pokazuju kako je visoka razina emocionalne inteligencije povezana s uspjehom u važnim aspektima u životu, kao što su obrazovanje, posao i odnosi s ljudima. Postoje brojni dokazi koji potvrđuju kako osobe koje imaju visoko razvijene emocionalne sposobnosti i koje dobro poznaju i upravljaju vlastitim osjećajima te dobro iščitavaju i učinkovito reagiraju na osjećaje drugih, imaju prednost u svim područjima života i rada (Mayer i Salovey, 1997; Goleman, 1997; Roberts i sur., 2001; Takšić i sur, 2006 i drugi). Salovey i Slyter (1999; prema Lozovina i sur., 2011) u svom istraživanju pokazali su kako su emocionalno stabilna djeca znala upravljati svojim postupcima, mislima i osjećajima na prilagođen i fleksibilan način, te su u raznim kontekstima iskazivala samoeфикаsnost, samopouzdanje i osjećaj povezanosti s drugima, te su bila bolje prihvaćena od vršnjaka. U literaturi se navodi da adolescenti (ne toliko u

kasnoj adolescenciji) sa svojim vršnjacima provode 29% svog vremena na tjedan (Lacković-Grgin, 2005), a to je još jedan podatak koji ukazuje na to koliku ulogu odnosi s prijateljima i vršnjacima igraju u razvoju socijalne i emocionalne kompetencije u adolescenciji i odraslom životu. Iako su prijateljski odnosi toliko bitni u razdoblju adolescencije, tek u zadnja dva desetljeća istraživanjima se prijateljstvu pridaje veći značaj. Prijateljstvo obilježavaju odanost, prisnost, uzajamnost i zajednički pozitivni osjećaji (Sullivan 1993; prema Lacković-Grgin, 2005). Istraživanja su pokazala da prijateljstvo ima značajan efekt na adolescentovo samopoštovanje i prilagodbu na školu (Berndt, 1997; prema Bukowski, Newcomb, Hartup, 1998). Lozovina i suradnici (2011) su istraživanjem emocionalne inteligencije i sociometrijskog statusa u grupi vršnjaka kod ranih adolescenata dobili kako pojedinci koji imaju razvijenije sposobnosti emocionalne inteligencije imaju i veći kapacitet za razvoj socijalnih vještina (popularniji su u grupi vršnjaka), odnosno emocionalna inteligencija objašnjava dio varijance sociometrijskog statusa ispitanika. Malo je ili nimalo istraživanja koja su se usmjerila na ispitivanje odnosa emocionalne inteligencije i prijateljskih odnosa kod adolescenata. Prema tome, važno je istražiti da li su sposobnosti emocionalne inteligencije nužne za razvijanje različitih emocionalnih i socijalnih vještina koje osiguravaju kvalitetnije i prisnije prijateljske odnose, odnosno da li pojedinci koji imaju razvijenije sposobnosti emocionalne inteligencije imaju i prisnije prijateljske odnose.

Sposobnosti i vještine emocionalne inteligencije, pogotovo sposobnosti kontrole emocija i otvorenosti prema svojim osjećajima, trebale bi omogućiti pojedincu bolju prilagodbu u različitim situacijama i u interpersonalnim odnosima. U srednjoj adolescenciji kognitivni procesi adolescenata su dosegli najvišu fazu razvoja, oni imaju sposobnost apstraktnog mišljenja, također mogu regulirati svoje emocije, prepoznaju i ispunjavaju zahtjeve koje im okolina i društvo nameću. Ove sposobnosti omogućuju pojedincu efikasnije rješavanje svakodnevnih emocionalnih problema kao i interpersonalnih konflikata, prema kojima bi pojedinac trebao biti uspješniji u raznim životnim situacijama i imati kvalitetnije interpersonalne odnose (prijateljstva). Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati povezanost emocionalne inteligencije i kvalitete (prisnosti) prijateljskih odnosa kod adolescenata, te utvrditi postoji li razlika u emocionalnoj inteligenciji s obzirom na spol.

2. PROBLEMI I HIPOTEZE

1. Utvrditi povezanost emocionalne inteligencije i kvalitete prijateljskih odnosa kod adolescenata.

Hipoteza: Prema modelu Mayera i Saloveya (1997) emocionalna inteligencija uključuje otvorenost prema svojim osjećajima, refleksivnu regulaciju emocija, prepoznavanje i prikladno reagiranje na emocije drugih ljudi. To omogućava pojedincu bolju prilagodbu u različitim situacijama, efikasnije rješavanje svakodnevnih emocionalnih problema kao i interpersonalnih konflikata, prema čemu bi onda pojedinac trebao imati kvalitetnije interpersonalne odnose, uključujući i prijateljstva, koja su važan razvojni zadatak u adolescenciji.

Prema tome može se pretpostaviti da će emocionalna inteligencija biti pozitivno povezana s kvalitetom (prisnosti) prijateljskih odnosa kod adolescenata.

2. Utvrditi postoji li značajna razlika u emocionalnoj inteligenciji s obzirom na spol kod adolescenata.

Hipoteza: Zbog strukturalnih i morfoloških razlika u mozgu muškaraca i žena, za emocionalne reakcije žena odgovorne su obje hemisfere mozga, koje su i bolje povezane nego kod muškaraca čije su hemisfere lošije povezane. Osim toga, još jedan razlog zbog čega bi djevojke bile emocionalno kompetentnije jest zbog utjecaja faktora socijalizacije. Društvena okolina djevojke od malena potiče na iskazivanje svojih osjećaja, prepoznavanje tuđih osjećaja i potreba, razumjevanje drugih i empatiju. Stoga se pretpostavlja da će djevojke imati veću emocionalnu inteligenciju od mladića.

3. METODA

3.1. Ispitanici:

U istraživanju je sudjelovalo 112 učenica i učenika drugih i trećih razreda Gimnazije Franje Petrića u Zadru. Uzorak je bio prigodan, a sastojao se od 54 učenika i 58 učenica. Njihova dob se kretala od 16 do 17 godina, prosječna dob je iznosila 16 godina ($M= 16,54$; $SD= 0,5$).

3.2. Mjerni instrumenti

- *Upitnih općih podataka* koji je sadržavao pitanja o spolu, dobi i razredu ispitanika.
- „*Upitnik emocionalne kompetentnosti*“ (UEK-45, Takšić, 2002): To je skraćena verzija „Upitnika emocionalne inteligencije“ UEK-136 (Takšić, 1998; prema Takšić 2002) konstruiranog po modelu Mayera i Saloveya (1997). Sastoji se od 45 čestica. Sadrži tri subskale kojima se procjenjuje: *sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija* (15 čestica, npr.: „Kada sretnem poznanika odmah shvatim kako je raspoložen“), *sposobnost izražavanja i imenovanja emocija* (14 čestica, npr.: „Gotovo uvijek mogu riječima opisati svoje osjećaje i emocije“), *sposobnost upravljanja emocijama* (16 čestica, npr.: „I kada je moja okolina loše raspoložena, mogu zadržati dobro raspoloženje“). Zadatak ispitanika bio je procijeniti koliko se ponuđene tvrdnje odnose na njih same, odnosno zaokružiti broj na skali od 5 stupnjeva, pri čemu je broj 1 značio „uopće NE“, a broj 5 „u potpunosti DA“.

Psihometrijske osobine upitnika UEK-45 utvrđene u prethodnom istraživanju uglavnom su dobre, pa je tako pouzdanost cijelog upitnika u različitim uzorcima od 0,88 do 0,92. Pouzdanosti pojedinačnih skala također su prihvatljive. Tako je ona za *skalu sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija* najveća i iznosi od 0,82 do 0,88, za *skalu sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija* je između 0,78 i 0,81, a nešto je niža za *skalu sposobnosti upravljanja emocijama* gdje su dobivene vrijednosti od 0,68 do 0,72 (Takšić, 2002). Korelacija između pojedinih subskala kreće se od 0,35 do 0,51, pa se ukupan rezultat može formirati kao mjera opće emocionalne kompetentnosti, s pouzdanošću između 0,87 i 0,92.

- „Skala prisnosti u prijateljstvu“ (Lacković-Grgin, Valčić, 2000): Ovo je adaptirana skala prisnosti u istospolnom prijateljstvu za adolescente, autorice R. Sharabany (1974). Skala se sastoji od 32 čestice, te 3 subskale, za razliku od originalne skale koja se sastoji od 8 subskala. Te 3 subskale su: *poznavanje i dijeljenje* (sadrži 12 čestica, npr.: „S njom/njim mogu slobodno razgovarati o svemu“), zatim *privrženost* (sadrži 8 čestica, npr.: „Nedostaje mi kad nije u blizini“), *povjerenje i odanost* (sadrži 10 čestica, npr.: „Kada mi se dogodi nešto lijepo, iskustvo podijelim s njom“). Rezultati na svakoj subskali formiraju se kao suma rezultata na svakoj pojedinoj čestici. Pouzdanost cijele skale iznosi 0.81, a pouzdanost pojedinih subskala kreću se u vrijednostima od 0.78 do 0.88.

Zadatak ispitanika bio je da za svaku tvrdnju zaokruže odgovor koji najbolje opisuje njihov odnos s najboljim (istospolnim) prijateljem. Koliko dobro pojedina tvrdnja opisuje njihov odnos s najboljim prijateljem procjenjivali su na skali od 6 stupnjeva, pri čemu je broj 1 značio „nikad“, a broj 6 „uvijek“.

3.3. Postupak

Ispitivanje je provedeno početkom veljače, 2014. Upitnici su primijenjeni grupno, u pojedinim razrednim odjelima i to na početku školskoga sata, kako je dogovoreno s nastavnicom (vjeronauka) i prethodno odobreno od strane ravnatelja. Prije same primjene upitnika, ispitanicima je objašnjeno kako ovo nije test znanja, dakle nema točnih i netočnih odgovora i stoga ih se moli za iskrenost pri rješavanju. Osim toga, naglašeno je i to kako je ispitivanje dobrovoljno i anonimno, kako nisu dužni u njemu sudjelovati, zagarantirana im je privatnost, te da mogu prestati s rješavanjem upitnika u bilo kojem trenutku ako tako žele. Rečeno im je da se istraživanje provodi u svrhu pisanja završnog rada preddiplomskog studija psihologije i da će se u istraživanju mjeriti, odnosno povezivati njihova emocionalna kompetencija s prisnosti u prijateljstvu. Ispitivanje je u prosjeku trajalo oko 15 minuta.

4. REZULTATI

Primjenom Upitnika emocionalne kompetencije i Skale prisnosti u prijateljstvu dobiveni su podaci koji su statistički obrađeni. U skladu s postavljenim problemima, ispitana je povezanost rezultata na Upitniku emocionalne kompetencije i Skale prisnosti u prijateljstvu. Zatim je ispitana razlika u emocionalnoj kompetenciji između djevojaka i mladića. Rezultati su prikazani slijedom postavljenih problema.

Da bi se odgovorilo na postavljene probleme, prvo je utvrđena aritmetička sredina i standardna devijacija rezultata djevojaka i mladića na subskalama Upitnika emocionalne kompetencije i subskalama Skale prisnosti u prijateljstvu, te za ukupan rezultat ispitanika (bez obzira na spol) na svim subskalama Upitnika emocionalne kompetencije i subskalama Skale prisnosti u prijateljstvu.

Tablica 1 Aritmetičke sredine (M) i standardne devijacije (SD) rezultata adolescenata na subskalama „Upitnika emocionalne kompetencije“ i subskalama „Skale prisnosti u prijateljstvu“

	Djevojke			Mladići			Djevojke i mladići (ukupno)		
Subskale Upitnika emocionalne kompetencije	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
Skala sposobnosti i uočavanja i razumjevanja emocija	58	3,34	0,47	54	3,32	0,46	112	3,33	0,46
Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija	58	3,26	0,59	54	3,26	0,60	112	3,26	0,59
Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama	58	3,60	0,46	54	3,61	0,53	112	3,60	0,49
Subskale Skale prisnosti u prijateljstvu	N	M	SD	N	M	SD	N	M	SD
Skala poznavanje i dijeljenje	58	5,15	0,48	54	4,17	0,92	112	4,86	0,87
Skala privrženosti	58	4,51	0,69	54	3,67	1,01	112	4,11	0,95
Skala povjerenje i odanost	58	5,51	0,45	54	4,58	0,88	112	5,06	0,83

Da bi se utvrdila povezanost u rezultatima ispitanika na „Upitniku emocionalne kompetencije“ i „Skale prisnosti u prijateljstvu“ primijenjen je Pearsonovo koeficijent korelacije. Rezultati su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2 Korelacije između rezultata adolescenata na subskalama „Upitnika emocionalne kompetencije“ i subskalama „Skale prisnosti u prijateljstvu“

Subskale Upitnika emocionalne kompetencije		Subskale Skale prisnosti u prijateljstvu		
	Skala poznavanja i dijeljenja	Skala privrženosti	Skala povjerenja i odanosti	
Skala sposobnosti uočavanja i razumjevanja emocija	.24*	.13	.18	
Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija	.19*	.05	-.01	
Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama	.21*	.37	.06	
Legenda: * p<.05				

Dobiveni rezultati pokazuju da je subskala poznavanja i dijeljenja pozitivno i nisko povezana sa svim subskalama Upitnika emocionalne kompetencije: subskalom sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija ($r(110) = .24$; $p < .05$); subskalom privrženosti ($r(110) = .19$; $p < .05$); subskalom povjerenja i odanosti ($r(110) = .21$; $p < .05$). Ostale subskale Skale prisnosti u prijateljstvu nisu značajno povezane sa subskalama Upitnika emocionalne kompetencije.

Da bi se odgovorilo na drugi problem, odnosno da bi se utvrdila razlika u emocionalnoj kompetenciji između djevojaka i mladića, primijenjen je t-test za nezavisne uzorke. Rezultati su prikazani u Tablici 3.

Tablica 3 Prikaz dobivenih razlika u rezultatima u emocionalnoj kompetenciji između djevojaka i mladića primjenom t-testa na nezavisnom uzorku

Subskale Upitnika emocionalne Kompetencije	M Djevojke	M Mladići	t-vrijednost	df	p
Skala sposobnosti uočavanja i razumjevanja emocija	3,34	3,32	-0,23	110	0,81
Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija	3,26	3,26	0,00	110	0,94
Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama	3,60	3,61	0,09	110	0,92

Utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike u emocionalnoj kompetenciji između djevojaka i mladića.

5. RASPRAVA

Rastući broj psihologa je zainteresiran za istraživanje emocionalne inteligencije jer je ona ključna u objašnjenju pojedinčevog općeg uspjeha u životu, kao i njegovom zadovoljstvu životom (Mayer i Salovey, 1990; Goleman, 1997; Roberts i sur., 2001; Takšić, 2002; Takšić, Mohorić, Minjas, 2003; Lozovina i sur., 2011; Dumbrova, 2011; Bukowski i sur., 2013). U adolescenciji je interakcija s vršnjacima značajan dio svakodnevnih interpersonalnih odnosa koji su odgovorniji za zdravi socijalni, kognitivni i emocionalni razvoj adolescenata. Prijateljstvo je takav interpersonalan (dijadni) odnos koji za adolescente ima značenje bliskosti s nekime, te koji dopušta slobodno izražavanje misli, osjećaja i iskustva. Prijateljstva u adolescenciji su prisnija, iskrenija i otvorenija nego drugi odnosi. Stoga je cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos emocionalne inteligencije i kvalitete (prisnosti) prijateljskih odnosa kod adolescenata.

Prvi problem ovog istraživanja bio je utvrditi postoji li povezanost u emocionalnoj inteligenciji i prisnosti u prijateljstvu kod adolescenata. Dobiveni rezultati pokazuju značajnu pozitivnu i nisku povezanost dimenzije poznavanja i emocionalne kompetencije. Ova povezanost zapravo znači da ako pojedinac ima veću sposobnost uočavanja i razumijevanja svojih i tuđih emocija te ih zna iskazati i izraziti i ako može regulirati svoje i tuđe emocije, smanjivati neugodne emocije, a povećavati one ugodne, on će i bolje poznavati svog prijatelja i s njime imati više toga zajedničkoga. Bit će spreman na to da s njime podijeli svoje osjećaje, iskustva, sve što ima pa čak i svoje stvari (npr. odjeću). Dakle, emocionalna kompetencija pojedinca povezana je sa stabilnijim poznavanjem svojeg prijatelja i sa spremnošću djeljenja dobrog i lošega što mu se događa. To govori o njihovom odnosu, kvaliteti i prisnosti tog prijateljskog odnosa. No, dimenzija samodostatnosti prijateljstva i dimenzija povjerenja i odanosti nisu značajno povezane s emocionalnom kompetencijom. Dobivene neznačajne korelacije upućuju na to kako pojedinac može imati visok rezultat na emocionalnoj kompetenciji, ali on ne mora biti privržen svojim prijateljima niti imati povjerenja u njih ili im biti odan. Odnosno, pojedinac može vrednovati svoj prijateljski odnos s najboljim prijateljem kao podržavajući, uzajaman, prisan bez obzira na to koliko je taj pojedinac emocionalno kompetentan. Pretpostavljeno je da će rezultati emocionalne inteligencije ispitanika biti povezani s prisnosti u prijateljstvu, no to nije u potpunosti potvrđeno.

Mogući razlog dobivene neznačajne povezanosti emocionalne inteligencije i prisnosti u prijateljstvu jest to što uzorak istraživanja čine srednji adolescenti. Naime, u tom razdoblju

adolescencije važno je imati prijatelja kojima će pojedinac odavati tajne i koji će biti izvor informacija o suprotnom spolu, dok je tek u kasnijem razdoblju adolescencije pojedincu bitno steći blisko prijateljstvo i imati dugotrajnog prijatelja (Dacey i Kenny, 1994; prema Valčić, 2000). Takav doživljaj prijateljskih odnosa ispitivanih u srednjoj adolescenciji mogao se odraziti i biti jedan od razloga neznčajne povezanosti emocionalne inteligencije i prisnosti u prijateljstvu na način da ispitanik koji je emocionalno kompetentan ne doživljava nužno svoje prijateljstvo s najboljim prijateljem kao prisno prijateljstvo. Osim toga, treba naglasiti kako se prisnost u prijateljstvu tek počinje razvijati u adolescenciji kao rezultat fizioloških, kognitivnih i socijalnih promjena koje se u tom periodu čovjekovog razvoja događaju (Valčić, 2000). Svaki adolescent je u različitoj fazi svog osobnog razvoja, ali i razvoja svojih interpersonalnih odnosa što upućuje na to kako može imati razvijenu emocionalnu inteligenciju, znati prepoznati i izraziti svoje emocije i može ih regulirati, ali ipak još nije ostvario prisan i blizak odnos sa svojim prijateljem (do čega tek treba doći).

Drugi problem bio je utvrditi postoji li razlika u emocionalnoj inteligenciji s obzirom na spol. Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako nema razlike u emocionalnoj inteligenciji između djevojaka i mladića. Pretpostavka da će djevojke imati veću emocionalnu inteligenciju od mladića je odbačena jer rezultati ne pokazuju pretpostavljenu značajnu razliku. Ovo istraživanje ne ide u prilog istraživanju Moira i Jessela (1984, prema Pešut, 1999) u kojemu je dobiveno da žene imaju veću emocionalnu inteligenciju od muškaraca. Također, ovako dobiveni rezultati ne idu u prilog ni onim istraživanjima u kojima je dobiveno da muškarci imaju veću inteligenciju od žena (Petrides i Furnham, 2000; Shahzad i Nasreen, 2012). Rezultati ovog istraživanja idu u prilog Golemanovoj tvrdnji (1998, prema Shahzad i Nasreen, 2012) kako su muškarci i žene jednako sposobni razviti i povećati svoju emocionalnu inteligenciju. On je, također, u svom istraživanju dobio da nema razlike između muškarca i žena u emocionalnoj inteligenciji (Shahzad i Nasreen, 2012). Nadalje, treba uzeti u obzir i to da su ispitanici sami procjenjivali svoju emocionalnu kompetenciju, odnosno rezultati na upitnicima su temeljeni na samoprocjenama ispitanika. Fernandez-Berrocal i suradnici (2004, prema Shahzad i Nasreen, 2012) tvrde kako istraživanja u kojima se koriste samoizvještaji da bi se provjerile razlike u emocionalnoj inteligenciji s obzirom na spol, općenito ne pokazuju značajnu razliku u emocionalnoj inteligenciji. Ono što rezultati ovog istraživanja govore jest to da djevojke i mladići sami sebe smatraju jednako emocionalno kompetentnima. Također, utjecaj faktora socijalizacije na emocionalnu kompetenciju djevojaka se u ovom

istraživanju nije pokazao značajan. Točnije, iako smo i dalje tradicionalno društvo primjećuje se da rodna socijalizacija polako nestaje, te roditelji sve više odgajaju djecu na način da ne razviju tradicionalne, stereotipizirane uloge (Jugović, 2004). Istraživanje Daviesa (2002, prema Babić, 2004) pokazalo je da se emocionalna inteligencija mjerena samoprocjenama ispitanika ne može razlikovati od osobina ličnosti jer samoprocjene emocionalne inteligencije visoko koreliraju s faktorima ličnosti. Osim toga, problem sa samoprocjenama je i taj što su podložne utjecaju cijele skale na pojedine odgovore, kao i to što na to utječe faktor socijalne poželjnosti odgovora i varanju (Babić, 2004). To zapravo znači da bi u budućim istraživanjima razlike u emocionalnoj inteligenciji s obzirom na spol bilo korisno provjeravati testovima emocionalne inteligencije (koji mjere pravu sposobnost), a ne upitnicima samoprocjene.

Adolescencija je period u životu u kojem pojedinčeva subjektivna percepcija njegovih sposobnosti može određivati kako se te sposobnosti koriste. Ta samoprocjena može varirati ovisno o karakteristikama grupe u kojoj se adolescent uglavnom nalazi (Skinner i Zimer-Gambeck, 2007, prema Ballverka, Aritzeta, Gorostiaga, Gartzia, Saroa, 2013). Stoga je možda važnije utvrditi koliko su ispitivani adolescenti zadovoljni svojim odnosom s najboljim prijateljem. Osim zadovoljstva bitna je i percepcija uzajamnosti u prijateljskom odnosu. Uzajamnost se odnosi na obostranu razmjenu misli, osjećaja i aktivnosti osoba koje su u interakciji, te je pozitivno povezana sa zadovoljstvom, kohezijom i socijalnom podrškom. Osobama koje su u dijadičnom odnosu uzajamnost osigurava osobni razvoj, pozitivnu stimulaciju, dublje međusobno poznavanje, veću samoprocjenu i osjećaj vrijednosti, veću povezanost, bliskost i prisnost (Valčić, 2000). Dakle, zbog važnosti uzajamnosti u prisnim prijateljskim odnosima, u nekom budućem istraživanju bilo bi dobro ispitati povezanost emocionalne inteligencije i percepcije uzajamnosti u prijateljskom odnosu kod adolescenata, kao i zadovoljstva odnosom s najboljim prijateljem kod adolescenata.

Ono što se još moglo uključiti u ovo istraživanje, ili što može poslužiti kao prijedlog za buduća istraživanja u ovom području je koncept socijalne inteligencije. Naime, može se provjeri uloga socijalne inteligencije u prisnosti u prijateljstvu. Aspekti socijalne inteligencije kao što su znanje o socijalnim situacijama i sposobnost pojedinca da doživi i da točno interpretira situaciju, vode pojedinca do uspješnog ponašanja u društvu. To zapravo uključuje znanje o društvenim pravilima, o društvenom životu, točno čitanje neverbalnih znakova i dekodiranje socijalnih situacija, fleksibilnost u različitim socijalnim

situacijama (Fredakova i Jelenova, 2004; prema Lindebaum, 2009). Emocionalna inteligencija je povezana sa socijalnom inteligencijom (Mayer i Salovey, 1997; Goleman 1997), ali je ta veza između ova dva konstrukta još uvijek nejasna. Ono što je zajedničko emocionalnoj i socijalnoj inteligenciji jest to što oba ova konstrukta uključuju interpersonalne vještine. Također, uključuju i tri komunikacijske vještine: ekspresivnost, osjetljivost i kontrolu. Emocionalna interakcija nije jedina koja utječe na razvoj socijalnih vještina, već socijalna interakcija također razvija percepciju akcije i emocija, te iznošenje sličnih akcija i izražavanje emocija (Gillese i sur, 2004; prema Lindebaum, 2009). Socijalne vještine su vrlo bitne u interpersonalnim odnosima, uopće za uspostavljanje bilo kakvog odnosa. Zbog toga, može se pretpostaviti da utjecaj socijalne inteligencije na prisnost u prijateljskim odnosima postoji, te da je socijalna inteligencija povezana s kvalitetom i bliskosti u prijateljskim odnosima. To je od posebnog značaja u razdoblju adolescencije, kada se socijalne vještine uče i bitne su u odnosima s vršnjacima. Socijalna inteligencija može imati veći utjecaj na doživljaj pojedinčevih prijateljskih odnosa (u istraživanju se radilo o subjektivnom procjenama), odnosno prisnosti, bliskosti, i tako biti više povezana s prisnosti i u prijateljstvu nego što se dobiva za emocionalnu inteligenciju.

6. ZAKLJUČCI

1. Utvrđena je značajna, pozitivna i niska povezanost dimenzije poznavanja i dijeljenja s prijateljem i emocionalne kompetencije. Emocionalno kompetentniji adolescenti, bolje poznaju svog prijatelja i više toga s njime dijele. Dimenzija samodostatnosti prijateljstva i dimenzija povjerenja i odanosti nisu značajno povezane sa emocionalnom kompetencijom.
2. Djevojke i mladići se ne razlikuju značajno u emocionalnoj inteligenciji.

7. LITERATURA

- Babić A. (2004). *Emocionalna inteligencija i neki pokazatelji prilagodbe kod učenika rane adolescentne dobi*. Diplomski rad. Filozofski fakultet. Sveučilište u Zagrebu
- Ballverka N., Aritzeta A., Gorostiaga A., Gartzia L., Saroa G. (2013). Emotional intelligence and depressed mood in adolescence: A multilevel approach. *International Journal of Clinical and Health Psychology* (13), 110-117.
- Bukowski, M.W., Nemcamb, F.A., Hartup, W.W. (1998). *The company theykeep: Friendship in childhood and adolescence*. Cambridge University Press. Preuzeto 13.9.2014. s http://www.google.hr/books?id=UljSHtTxTXEC&dq=sullivan%27s+theory+of+friendship&lr=&source=gbs_navlinks_s
- Dumbrava G. (2011). Workplace relations and emotional intelligence. *Annals of the University of Petrosany. Economics*, 11, (3), 85-89.
- Goleman, D. (1997). *Emocionalna inteligencija*. Mozaik knjiga. Zagreb
- Gršković, V. (2010). *Ispitivanje odnosa emocionalne inteligencije i emocionalna kreativnost*. Diplomski rad. Sveučilište u Zadru.
- Jugović, I. (2004). *Zadovoljstvo rodnim ulogama*. Diplomski rad. Filozofski fakultet. Sveučilište u Zagrebu.
- Kozina, M. (2007). *Suočavanje sa stresom u adolescenciji: povezanost s roditeljskim ponašanjem i prisnosti u prijateljstvu*. Diplomski rad. Filozofski fakultet. Sveučilište u Zagrebu.
- Kulenović A., Balnović T., Buško V. (2000). Test analize emocija: Jedan pokušaj objektivnog mjerenja sposobnosti emocionalne inteligencije. *Suvremena psihologija* 3, (1-2), 27- 48.
- Lacković-Grgin, K. (2005). *Psihologija adolescencije*. Naklada Slap, Jastrebarsko.
- Lindebaum, D. (2009). Rethoric or remedy? A critique on developing emotional intelligence. *Academy of management Learning and education*, 8 (2), 225-237.

- Lozovina, M., Bonacin D., Lozovina, V. (2011). *Emocionalna inteligencija i određivanje sociometrijskog statusa u sportu*. preuzeto 12.9. 2014. s
<http://www.dbonacin.com/DOBROMIR/PDFS/Vlasic13-3.pdf>
- Malyer J.D., Salovey P. (1997). Što je emocionalna inteligencija? U P. Salovey i D.J. Sluyer (ur.). *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija, pedagoške implikacije* (str. 19- 54). Edura
- Oatley, K., Jenkins M.J. (2003). *Razumjevanje emocija*. Naklada Slap. Jastrabarsko.
- Pešut, G. (1999). *Neki aspekti emocionalne inteligencije i zadovoljstvo životom*. Neobjavljeni diplomski rad. Sveučilište u Zadru.
- Roberts, R.D., Zeider M., Matthews G. (2001). Does emocionaln intelligence meet traditional standards for an intelligence: Some new data and connclussions. *Emotion*, 1 (3), 196-231.
- Shahzad S., Nasreen B. (2012). Gender diffrences in trait emocional intelligence: A comparative study. *Buisness Review*, 7 (2).
- Takšić V., Mohorić T., Munjas R. (2006). Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom. *Društvena istraživanja Zagreb*, 4 (5), 729-752.
- Takšić V. (2002). Upitnici emocionalne inteligencije (kompetentnosti) UEK. U K. Lacković-Grgin, A. Proroković, V. Ćubela i Z. Penezić, *Zbirka psihologijskih skala i upitnika* (27-44). Filozofski fakultet u Zadru.
- Valčić D. (2000). Odnos afilijativne motivacije i prisnosti u prijateljstvu kod adolescenata. Diplomski rad. Sveučilište u Zadru
- Vasta, R., Heith M., Miller, S.A. (1998). *Dječja psihologija*. Naklada Slap. Jastrebarsko.
- Zeidner, M., Matthews, G., Roberts, R. D., MacCann, C. (2003). Development of emotional intelligence: Towards a multi-level investment model. *Human Development*, 46 (2-3), 69-96.

